

# МИСТЕЦТВО

## ДЛЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ\* 1–4 КЛАСИ

*Л. Масол* (керівник творчого колективу),  
*О. Гайдамака, Н. Очеретяна, О. Дмитренко*

4 КЛАС

СВІТ У МИСТЕЦЬКИХ ШЕДЕВРАХ

70 годин (2 години на тиждень), з них 8 годин — резервний час

Зміст навчального матеріалу

Державні вимоги до рівня  
загальноосвітньої підготовки  
учнів

Тема I. Мій мальовничий світанковий край (16 годин)

### Музичне мистецтво

Народна музика. Музична спадщина рідного краю. Музична форма (композиція): одночастинна і двочастинна, зокрема куплетна.

**ХТД:** спів пісень, поширених у рідному краї, виконання супроводу на народних інструментах. Сприймання та аналіз-інтерпретація музики. Виконання найпростіших партитур для оркестру дитячих інструментів.

#### Орієнтовні твори для сприймання

Українські народні пісні й танцювальна музика (на вибір); Д. Леонтович. «Дударик»; М. Калачевський. «Українська симфонія» (фрагменти); Г. Майборода. «Гуцульська рапсодія» (фрагменти) або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми.

#### Орієнтовні твори для виконання

Пісні про рідний край, регіональний музичний фольклор, зокрема дитячий; українські народні пісні «Чи не той то Омелько», «Садок вишневий коло хати» тощо; В. Верховинець. «Наша хата»; М. Дремлюга. «Відлітали журавлі»; В. Гребенюк. «Батьківщина»; Леся Горова «Пісенька для всіх» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми.

#### Учень / учениця:

має уявлення про музичний фольклор рідного краю;

порівнює жанрові особливості музичного фольклору рідного краю (пісні, танці); розрізняє музичні форми (одночастинна, двочастинна, зокрема куплетна);

уміє співати народні пісні, поширені у рідному краї; супроводжувати свій спів грою на найпростіших народних інструментах;

висловлює оцінні судження щодо прослуханої музики;

орієнтується у поняттях: музичний фольклор, обробка пісні, музична форма (композиція) одночастинна, двочастинна, куплетна.

### Образотворче мистецтво

Різновиди декоративно-ужиткового мистецтва (ДУМ). Український декоративний розпис. Орнамент. Рух в орнаменті. Симетрія у творах ДУМ. Декоративні вироби в інтер'єрі. Центр композиції. Декоративний пейзаж.

**ХТД:** побудова простого орнаменту; вправи на поєднання кольорів у орнаменті. Зображення симетричних форм, створення асиметричної декоративної композиції для оздоблення посуду (килима). Виявлення центру композиції в декоративному пейзажі («Осінні роздуми», «Ранковий сад», «Опале листя»).

**ХТ:** розпис, аплікація, ліплення.

#### Учень / учениця:

має уявлення про народне мистецтво; поширені види декоративно-ужиткового мистецтва (розпис, вишивка, кераміка тощо);

розрізняє основні види орнаментів; порівнює характерні особливості декоративного й реалістичного зображень;

висловлює оцінні судження щодо творів мистецтва;

\* Закінчення. Початок див.: «Мистецтво та освіта», 2012, № 1, с. 2–7; № 2, с. 2–5, № 3, с. 2–6.

**Орієнтовні твори для сприймання**

М. Білас. «Бойки», «Троїсті музики», «Коломийка» (килим); О. Гасиліна. «Рушник орнаментальний»; О. Швець. «Ваза»; В. Джуранюк. «Керамічна пластика і розпис»; Т. Федорова. Лялька «Полісяночка»; М. Примаченко. «Калиновий гай», «Іде осінь на коні»; В. Касіян. «Селянка з Покуття», «Гуцул»; А. Гроттгер. «Дівчина з Борщович» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми.

розуміє зв'язок між формою виробу та його оздобленням;

уміє створювати нескладні симетричні й асиметричні композиції з простих декоративних мотивів, виконувати замальовки з натури та за уявою об'єктів живої природи, архітектурних споруд;

орієнтується у поняттях: орнамент, симетрія, центр композиції.

**Синтетичні мистецтва**

Виконання народних пісень-ігор, поширених у рідному краї.

**ДМК:** д/ф про культуру рідного краю (міста, області); м/ф «Покрова-Покровонько», х/ф «Білий птах з чорною ознакою».

**Учень / учениця:**

уміє передавати жестами й рухами образи в піснях-іграх;

порівнює засоби виразності кінофільмів: художнього, мультиплікаційного, документального.

**Тема II. Ми діти твої, Україно! (16 годин)**

**Музичне мистецтво**

Пісні й танці народів, що проживають в Україні. Використання характерних народних мелодій у творчості композиторів. Форма: двочастинна, тричастинна. Жанри: мазурка, полонез, чардаш, рапсодія.

**ХТД:** спів пісень народів, які проживають в Україні. Слухання та аналіз-інтерпретація музики. Виконання на ударних інструментах ритмічного рисунка народних танців.

**Орієнтовні твори для сприймання**

Народні пісні («Добрий мірошник» та ін.) і танці («Сиртакі», «Бульба», «Камаринська»); Л. Ревуцький. «Пісня»; М. Скорик. «Гуцульська рапсодія» (фрагмент); Ф. Шопен. Полонез ля мажор, мазурки (на вибір); Й. Брамс. «Угорський танець» (на вибір); В. Монті. «Чардаш»; Ф. Ліст. «Угорська рапсодія» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми.

**Орієнтовні твори для виконання**

Українські колядки та шедрівки; О. Янушкевич. «Козачата»; Л. Рожелюк. «Пісня України», М. Глінка. «Гуде вітер вельми в полі»; польська народна пісня «Жайворонок»; Л. Джемалядінова. «Дружба і долстук» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми.

**Учень / учениця:**

має уявлення про використання характерних народних мелодій у творчості композиторів;

порівнює та характеризує пісні й танці народів України;

розпізнає музичні форми, що складаються з двох і трьох частин;

уміє виконувати пісні народів, що проживають в Україні, характерні ритми народних танців;

висловлює оцінні судження щодо прослуханої музики;

орієнтується у поняттях: мазурка, полонез, чардаш, рапсодія.

**Образотворче мистецтво**

Різновиди художньої творчості народів, які проживають на території України. Елементи композиції натюрморту. Різновиди скульптури (монументальна, станкова). Силует, фактура. Петриківський розпис. Іграшка.

**ХТД:** рельєф («Ворота старовинного міста», «Вхід до зоопарку»). Замальовки різних предметів (зі світу знайомих і незнайомих речей). Виконання натюрморту з предметів, простих за формою і різних за розміром та кольором. Виконання вправ на утворення різних фактур (площинні та об'ємні зображення). Організація зображення в замкненій формі: виготовлення обкладинки для книжки-сувеніру у формі

**Учень / учениця:**

має уявлення про різновиди художньої творчості народів, що проживають на території України;

називає найвідоміші центри народних промислів України;

порівнює художні образи в різних видах народного мистецтва; зображення контрастних за формою та кольором предметів;

іграшки. Виконання вправ на зображення елементів петриківського розпису. виготовлення настінної прикраси (колективна композиція «На щастя, на долю...»).

**ХТ:** ліплення, малюнок кольоровими крейдами, розпис, аплікація.

**Орієнтовні твори для сприймання**

І. Коломієць. «Барило»; З. Линник. «Розпис»; М. Діденко. «Іграшки-свистунці»; Г. Павленко-Черниченко. «Блакитні птахи і квіти»; Б. Ходан. «Тарілка»; П. Карпенюк. «Скринька»; Ю. Корпанюк. «Сучасна гуцульська дерев'яна тарілка»; О. Гелетюк. Ліжник «Сливовий».

розуміє значення кольору в художньому оздобленні предметів побуту;

уміє створювати нескладний рельєф; передавати лінією і кольором характер зображуваного; виконувати орнаменти та інші зображення у замкнених формах;

передавати основні пропорції предметів у натурморті;

орієнтується у поняттях: рельєф, мотив, орнамент, петриківський розпис, ескіз.

**Синтетичні мистецтва**

Виконання театралізованих різдвяно-новорічних обрядів.

**ДМК:** м/ф «Два веселі гуси», «Горщик каші»; к/ф «Трембіта», «Грек Зорба», «Скрипаль на даху», «Кам'яна квітка».

**Учень / учениця:**

уміє виконувати різні ролі та імпровізувати в різдвяно-новорічних театралізованих обрядах.

**Тема III. Подорожі країнами і континентами (22 години)**

**Музичне мистецтво**

Пісенні мелодії і танцювальні ритми народів світу. Форма: рондо, варіації (особливості розвитку музики). Канон.

**ХТД:** спів пісень, зокрема канонів. Пластичне відтворення їх емоційно-образного змісту. Слухання та аналіз-інтерпретація музики. Творче самовираження в ритмічних імпровізаціях.

**Орієнтовні твори для сприймання**

П. Чайковський. Три танці з балету «Лускунчик» (іспанський, арабський, китайський); Л. ван Бетховен. «Лендлер»; М. де Фалья. «Іспанський танець»; Е. Гріг. «Халлінг»; К. Дебюссі. «Ляльковий кек-уок»; П. Мергенер. «Вдихаємо Африку»; І. Штраус. Вальс (на вибір); В. А. Моцарт. Варіації на тему французької пісні «Пастух» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми.

**Орієнтовні твори для виконання**

Народні пісні: «Пастух» (франц.), «Про Віденський ліс» (австр.), «Row row» (англ., канон), «Yellow submarine» (англ.), «Весна» (нім., канон), «Санта Лючія» (італ.), І. Кириліна. «Зелене слонення» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми.

**Учень / учениця:**

має уявлення про характерні мелодії і танцювальні ритми народів світу;

порівнює особливості музичного та образотворчого мистецтва народів світу;

характеризує розвиток музики у формі рондо, варіацій;

уміє співати канони; відтворювати емоційно-образний зміст пісні пластичними рухами;

висловлює оцінні судження щодо прослуханої музики;

орієнтується у поняттях: варіації, рондо, канон.

**Образотворче мистецтво**

Мистецтво народів світу. Архітектура. Види образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва (узагальнення). Жанри в образотворчому мистецтві. Колорит. Композиція. Рівновага в композиції.

**ХТД:** передача кольором емоційних станів у сюжетній композиції («Скарби стародавнього храму», «Тасмниці індійської печери» тощо). Передача (на елементарному рівні) об'єму зображуваних предметів («Шляхами легенд»). Виконання архітектурного та гірського пейзажів. Ліплення двофігурної композиції (кенгуру з кенгуреням тощо). виготовлення святкових атрибутів (ліхтарики, оригами тощо).

**ХТ:** ліплення, рисунок, живопис, паперопластика, колаж.

**Орієнтовні твори для сприймання**

Єгипетські піраміди; Велика китайська стіна; Колізей; Тадж Махал; Храм написів (культура майя) у Мексиці; Ч. Беррі. Вестмінстерський

**Учень / учениця:**

має уявлення про види візуальних мистецтв;

називає основні види образотворчого мистецтва; мистецькі символи різних країн світу; основні художні техніки;

порівнює (на елементарному рівні) національні особливості світового образотворчого мистецтва та архітектури; архітектурні споруди за призначенням;

висловлює оцінні судження щодо творів мистецтва;

палац (Британський парламент); А. Г. Ейфель. Ейфелева вежа; Й. Утзон. Оперний театр у Сіднеї; А. Гауді. Храм Святого Сімейства (церква Саграда Фамілія) у Барселоні або інші твори українських та зарубіжних митців, спрямовані на розкриття теми.

розуміє особливості передачі кольором емоційного стану в живопису;

уміє передавати: характерні особливості фігури людини (на елементарному рівні), плановість розміщення архітектурних споруд у просторі, характерні особливості поведінки тварин засобами пластичних матеріалів (на елементарному рівні);

орієнтується у поняттях: архітектура, побутовий жанр, гірський пейзаж, оригамі, паперопластика.

### Синтетичні мистецтва

Характерні елементи танців народів світу.

**ДМК:** м/ф «Пер Гюнт»; х/ф «Кармен».

**Учень / учениця:**

має уявлення про особливості танців народів світу.

### Тема IV. Дзвони минулого, шляхи майбутнього (16 годин)

#### Музичне мистецтво

Старовинна і сучасна музика. Старовинні танці: французький менует, іспанська сарабанда, англійська жига тощо. Жанри: сюїта, етюд. Єдність змісту і форми (узагальнення).

**ХТД:** спів. Сприймання та аналіз-інтерпретація музики. Гра на дитячих інструментах (відтворення ритмів старовинних і сучасних танців). Імпровізація ритмічних образів (робот, акробат тощо). Створення концертної композиції з вивчених пісень.

#### Орієнтовні твори для сприймання

Леся Дичко. «Українські писанки»; Ж. Рамо. «Тамбурін»; Д. Шостакович. «Шарманка»; Й. С. Бах. Фрагменти із сюїт (на вибір), прелюдія до мажор і до мінор I т., ДТК (добре темперований клавир) (у виконанні на клавесині В. Ландовської); В. Косенко. Етюди у формі старовинних танців (на вибір); М. Лисенко. Варіації на тему «Сонце низенько» (сарабанда); Ю. Щуровський. «Хо́да роботів» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми.

#### Орієнтовні твори для виконання:

М. Балема. «Танець дружби»; О. Янушкевич. «Дівчинка і вітерець»; В. Гребенюк. «Прокляття війни»; В. Бистряков. «Давайте розбудимо радість»; Леся Горова. «Дитячі мрії» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми.

**Учень / учениця:**

має уявлення про старовинну і сучасну музику; старовинні танці (менуует, сарабанда, жига);

порівнює старовинні танці із сучасними за характером музики;

розрізняє форми музичних творів;

уміє емоційно-виразно виконувати пісні; відтворювати ритми старовинних танців; імпровізувати сучасні ритми на дитячих ударних інструментах;

висловлює оцінні судження щодо прослуханої музики;

орієнтується у поняттях: сюїта, етюд.

#### Образотворче мистецтво

«Дерево життя» у народному мистецтві. Образ людини в різних видах мистецтва. Художній образ, міміка, жест. Автопортрет. Об'єм у живопису. Уявлення про дизайн.

**ХТД:** виконання декоративної писанкової композиції. Виготовлення кладеної витинанки («Дерево життя»). Зображення дітей різних національностей для колективної композиції («Живемо всі ми на Землі»). Передача об'єму в живопису (весна в натюрморті та

**Учень / учениця:**

має уявлення про знаки й символи в народному мистецтві; дизайн;

розрізняє орнаментальні композиції за мотивами; площинні й рельєфні орнаменти; портрет і автопортрет;

пейзажі); створення колажу з різних матеріалів («Майбутнє творимо самі»).

**ХТ:** воскові олівці, рисунок, живопис, колаж.

**Орієнтовні твори для сприймання**

Зображення «Дерева життя»: на рушниках, настінних розписах, дерев'яних виробх (різьблення), у витинанках; М. Примаченко. «Соняшник життя»; Леонардо да Вінчі. «Автопортрет»; Т. Влененко. Писанки за трипільськими мотивами, писанки за гуцульськими мотивами; Н. Юренене. «У природі» (витинанка); М. Чудна. Рушники або інші твори українських та зарубіжних митців, спрямовані на розкриття теми.

*порівнює* художні образи в живопису, графіці, скульптурі; архітектурні споруди – сучасні та стародавні;

*розуміє* залежність художнього оформлення від матеріалу, форми і призначення предмета; особливості реалістичного й декоративного зображень;

*уміє* застосовувати різні прийоми роботи з фарбами, графічними та пластичними матеріалами; передавати (на елементарному рівні) кольором об'ємність предметів; самостійно обирати елементи для декоративного оформлення власного або запропонованого виробу;

*орієнтується у поняттях:* художній образ, міміка, жест, автопортрет.

**Синтетичні мистецтва**

Пантоміма (пластичні імпровізації) на тему «Танок прибульців з іншої планети».

**ДМК:** «Сказання про Ігорів похід», «Данило – князь Галицький», «Таємниця третьої планети», «Інопланетянин»; м/ф «Диво-дерево», «Про картини».

**Учень / учениця:**

*уміє* створювати образи засобами пантоміми у процесі самовираження;

*орієнтується у поняттях:* пантоміма, імпровізація.

**ІНФОРМАЦІЯ. РЕЦЕНЗІЇ**

**ПРЕМ'ЄРА «КАРМІНИ БУРАНИ»  
В ЧЕРНІВЦЯХ\***

Не встигли вщухнути захоплені відгуки буковинських шанувальників класичної музики про блискуче здійснену прем'єру 9-ї симфонії Л. Бетховена, як у Чернівецькій обласній філармонії у перший день нинішнього літа відбулася нова грандіозна подія міжнародного рівня – прем'єра всесвітньо відомої кантати Карла Орфа «Карміна Бурана».

Щоб втілити запланований проект, керівництву філармонії та художньому керівникові Академічного симфонічного оркестру, заслуженому діячеві мистецтв України Йосипу Созанському довелося залучити додаткові виконавські сили. Окрім місцевих колективів: Академічного камерного хору «Чернівці» (художній керівник Надія Селезньова, хормейстер Володимир

Шнайдер) і хору хлопчиків ДМШ № 1 (керівник Наталія Мацей), були запрошені: камерний хор Тернопільської обласної філармонії (художній керівник – заслужений артист України Богдан Іваноньків), солістка Львівського оперного театру ім. Соломії Крушельницької, лауреат міжнародних конкурсів Юлія Лисенко (сопрано), соліст Національної хорової капели «Думка» (м. Київ), заслужений артист України Михайло Тищенко (тенор) та лауреат 11-ти міжнародних конкурсів, володар титулу кращий Вердіївський голос, лауреат Національної премії ім. Тараса Шевченка, володар кубка президента Франції, заслужений артист України Андрій Шкурган (Чехія).

\* Закінчення на стор. 59.